

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 247/2024-17

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], IČO [REDACTED], zastúpenej advokátom JUDr. Václavom Sosnom, Námestie slobody 2, Skalica, proti rozsudku Krajského súdu v Trnave č. k. 31Cob/82/2020-507 z 30. novembra 2021 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Obdo/77/2022 z 21. júna 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 16. októbra 2023 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a svojho práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 31Cob/82/2020-507 z 30. novembra 2021 (ďalej aj „napadnutý rozsudok“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1Obdo/77/2022 z 21. júna 2023 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“). Navrhuje napadnutý rozsudok krajského súdu a napadnuté uznesenie najvyššieho súdu zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie. Okrem toho žiada priznať náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a pripojených príloh vyplýva, že obchodná spoločnosť Heineken Slovensko, a.s., Novozámocká 2, Hurbanovo, IČO 36 528 391 (žalobkyňa), sa žalobou v obchodnoprávnej veci domáhala proti sťažovateľke (žalovanej) zaplata sumy 6 362,17 eur s príslušenstvom predstavujúcej pomernú časť investície právnej predchodkyne žalobkyne – zaniknutej obchodnej spoločnosti Kráľovský pivovar Krušovice Slovakia, s.r.o., Novozámocká 2, Hurbanovo, IČO 35 65 917, do prevádzky sťažovateľky [REDACTED], a to za obdobie 23 mesiacov po zániku rámcovej zmluvy o spolupráci (uzatvorenej nimi 30. apríla 2007 na dobu

určitú do 1. mája 2012, t. j. 5 rokov), ktorú sťažovateľka vypovedala listom z 23. marca 2010 v súlade s čl. V bodom 5.2 rámcovej zmluvy v znení jej dodatku z 30. mája 2008, čím došlo k predčasnému ukončeniu zmluvnej spolupráce so žalobkyňou k 31. máju 2010. Žalobkyňa listom z 1. júna 2010 vyzvala sťažovateľku na vrátenie finančných prostriedkov v lehote 3 dní od jeho doručenia, ako aj na vrátenie materiálneho vybavenia a reklamných predmetov, ktoré jej boli v zmysle rámcovej zmluvy poskytnuté. Sťažovateľka uvedenú výzvu prevzala 15. júna 2010, avšak finančné prostriedky žalobkyňi v lehote 3 dní nevrátila, čím sa dostala do omeškania so splatením dlhu; sťažovateľka žalobkyňi vrátila len materiálne vybavenie a niektoré reklamné predmety, ktoré jej boli v zmysle rámcovej zmluvy poskytnuté.

3. Sťažovateľka sa v konaní bránila najmä tým, že nemá voči žalobkyňi nesplnené záväzky, keďže s ňou 15. januára 2010 uzatvorila dohodu o urovaní, v rámci ktorej boli všetky ich vzájomné vzťahy vysporiadané, a že napriek ukončeniu zmluvnej spolupráce naďalej pokračovala v reklamnej podpore značky Krušovice, a to používaním výčapného zariadenia, pohárov, popelníkov a dekorácií uvedenej značky.

4. Okresný súd Skalica (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom č. k. 5Cb/20/2011-320 zo 16. mája 2017 uložil sťažovateľke povinnosť zaplatiť žalobkyňi dlžnú sumu s príslušenstvom do 3 dní od právoplatnosti rozsudku; právne svoje rozhodnutie odôvodnil § 264 ods. 1 a 2, § 266 ods. 1 a § 269 ods. 2 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov, § 451 ods. 1 a 2, § 517 ods. 2 a § 585 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov, ako aj § 3 ods. 1 nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 87/1995 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka, v znení účinnom do 31. januára 2013 (vo vzťahu k výške úrokov z omeškania). Na základe vykonaného dokazovania dospel k záveru, že žaloba bola podaná dôvodne. Podľa čl. III bodu 3.4 rámcovej zmluvy mala právna predchodkyňa žalobkyne poskytnúť sťažovateľke finančné prostriedky – investície, ktoré smela použiť výhradne na účel vybavenia interiéru gastronomickej prevádzky a na reklamnú podporu značky Krušovice. Celková dohodnutá investícia do prevádzky sťažovateľky predstavovala sumu 16 596,96 eur (500 000 Sk), pričom mala byť poskytnutá takto: v roku 2007 vo výške 6 638,78 eur (200 000 Sk) do interiéru, v roku 2008 vo výške 6 638,78 eur (200 000 Sk) do interiéru a na reklamnú podporu značky a v roku 2009 vo výške 3 319,39 eur (100 000 Sk) na reklamnú podporu značky, a to za podmienky, že odber tovaru zo sortimentu právnej predchodkyne žalobkyne bude 100 hl za rok, resp. 8,5 hl za mesiac. Finančné plnenie zo strany žalobkyne sťažovateľke vo výške 500 000 Sk sa potom vzťahovalo na celé v rámcovej zmluve dohodnuté obdobie jej trvania, t. j. na 5 rokov. Dodatkom z 30. mája 2008 k rámcovej zmluve sa právna predchodkyňa žalovanej a sťažovateľka dohodli na jej zmene tak, že z čl. III bodu 3.4 vypustili podmienku týkajúcu sa minimálneho odberu piva sťažovateľkou ako podmienku na poskytnutie investícií. Dohodou o urovaní z 15. januára 2010 si žalobkyňa a sťažovateľka medzi sebou urovnali sporné nároky, konkrétne nárok sťažovateľky na vyplatenie finančných prostriedkov žalobkyňou podľa čl. III. bodu 3.4 rámcovej zmluvy v znení jej dodatku vo výške 9 958,17 eur (t. j. 6 638,78 eur za rok 2008 a 3 319,39 eur za rok 2009); platnosť a účinnosť rámcovej zmluvy v znení jej dodatku dohodou o urovaní ostala nedotknutá a zmluvné strany sa zaviazali naďalej spolupracovať pri prevádzkovaní gastronomickeho zariadenia. Uvedenú sumu žalobkyňa uhradila sťažovateľke 25. februára 2010. Necelý mesiac na to (23. marca 2010) sťažovateľka vypovedala žalobkyňi rámcovú zmluvu v znení jej dodatku bez uvedenia dôvodu; výpovedná doba bola dva mesiace a začala plynúť prvým dňom

mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom bola výpoveď doručená. Podľa názoru okresného súdu sťažovateľke nepatrila investícia od žalobkyne na celé pôvodne dohodnuté obdobie trvania zmluvy 5 rokov, ale len za obdobie reálneho trvania zmluvy do dňa účinnosti výpovede zo zmluvy. Obranu sťažovateľky spočívajúcu v tom, že nemá voči žalobkyňi nesplnené záväzky, keďže s ňou 15. januára 2010 uzatvorila dohodu o urovnaní, v rámci ktorej boli všetky ich vzájomné vzťahy vysporiadané, okresný súd neuznal, keďže uvedenou dohodou strany medzi sebou urovnali iba sporné nároky v tom čase existujúce, konkrétne nárok žalovanej na vyplatenie finančných prostriedkov v sume 9 958,17 eur podľa čl. III bodu 3.4 rámcovej zmluvy v znení jej dodatku, avšak uvedená dohoda sa netýkala ich vzťahov a záväzkov do budúcnosti. Rámcová zmluva v znení jej dodatku ostala aj po uzavretí dohody o urovnaní platná a pre zmluvné strany záväzná. Nárok žalobkyne na vrátenie pomernej časti investície za zostávajúcu dĺžku predpokladaného trvania zmluvy vznikol žalobkyňi až predčasným ukončením zmluvnej spolupráce, t. j. uplynutím výpovednej doby 31. mája 2010. Keďže dohoda o urovnaní bola medzi stranami uzatvorená ešte 15. januára 2010, nárok žalobkyne vzniknutý až dňom ukončenia zmluvnej spolupráce k 31. máju 2010 nemohol byť predmetom dohody o urovnaní. Okresný súd neuznal ani obranu sťažovateľky, že napriek ukončeniu zmluvnej spolupráce naďalej pokračovala v reklamnej podpore značky Krušovice, keďže takéto plnenie už nebolo povinným plnením, za ktoré by jej prislúchala odmena dojednaná v rámcovej zmluve, ale išlo o využitie jej práva používať reklamné predmety poskytnuté právnu predchodkyňou žalobkyne, ktoré vrátiť nemusela. Po ukončení zmluvnej spolupráce (v trvaní 37 mesiacov) žalobkyňa od sťažovateľky žiadne plnenie reklamných povinností nepožadovala.

5. O odvolaní sťažovateľky rozhodol krajský súd (v poradí prvým) rozsudkom č. k. 31Cob/122/2017-429 z 11. decembra 2018 a rozsudok okresného súdu zmenil tak, že žalobu zamietol, pretože jeho preskúmaním zistil, že zo žiadneho ustanovenia rámcovej zmluvy v znení jej dodatku ani dohody o urovnaní nevyplývajú tvrdenia žalobkyne, že finančné prostriedky poskytnuté sťažovateľke v zmysle čl. III bodu 3.4 rámcovej zmluvy boli viazané na celé dohodnuté obdobie trvania uvedenej zmluvy a že pri predčasnom ukončení zmluvnej spolupráce je sťažovateľka povinná vrátiť pomernú časť investícií za obdobie po zániku uvedenej zmluvy.

6. Na dovolanie žalovanej najvyšší súd (v poradí prvým) uznesením sp. zn. 1Obdo/57/2019 z 20. mája 2020 rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, pretože zistil, že krajský súd postupoval v rozpore s § 384 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), keď bez vykonania vlastného dokazovania alebo jeho zopakovania v odvolacom konaní došiel k odlišným skutkovým zisteniam ako okresný súd (inak posúdil skutkový stav zistený súdom prvej inštancie), a v takom prípade je odvolacie konanie postihnuté vadou podľa § 420 písm. f) CSP (porovnaj uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/111/2017 z 28. novembra 2018).

7. Krajský súd následne (v poradí druhým) rozsudkom č. k. 31Cob/82/2020-507 z 30. novembra 2021 rozsudok okresného súdu potvrdil ako vecne správny (§ 387 ods. 1 a 2 CSP). Vo vzťahu k svojmu predchádzajúcemu rozsudku (bod 5) krajský súd uviedol, že z § 391 ods. 2 CSP nevyplýva pre odvolací súd viazanosť jeho vlastným právnym názorom a svoj skorší záväzný právny názor môže zmeniť. Aj keď zmena skoršieho právneho názoru odvolacieho súdu je v zásade nežiaduca, nemožno ju považovať za nepatričnú, predovšetkým s ohľadom na ústavnoprávny princíp nezávislosti sudcu, ktorý je vo všeobecnosti viazaný len zákonom (porovnaj nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 46/2013 z 3. septembra 2013). Krajský súd s poukazom na to,

že skutková podstata bezdôvodného obohatenia získaného plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, dopadá na tie prípady, keď v okamžiku poskytnutia plnenia existoval právny dôvod plnenia, ktorý však následne v dôsledku ďalšej právnej skutočnosti stratil svoje právne účinky (odpadol), nezistil dôvod, pre ktorý by sa odchyľil od právneho názoru okresného súdu, že finančné prostriedky poskytnuté žalobkyňou, resp. jej právnou predchodkyňou sťažovateľke sa vzťahovali a boli podmienené trvaním zmluvného vzťahu a plnením si zmluvných povinností zo strany sťažovateľky počas 5 rokov. Sťažovateľka rámcovú zmluvu v znení jej dodatku vypovedala bez uvedenia dôvodu (čo v konaní nebolo sporné), čo jednoznačne preukazuje, že právny dôvod poskytnutého plnenia odpadol. V tomto smere bola právne bezvýznamná námietka sťažovateľky, že žalobkyňa právne nekvalifikovala svoj nárok a neuviedla ani skutkové tvrdenia, na základe ktorých by bolo možné uplatnený nárok právne kvalifikovať, pretože právna kvalifikácia žalobou uplatneného nároku je výhradne vecou súdu v zmysle zásady *iura novit curia* (súd pozná právo). Nie je teda rozhodujúce, ako tvrdené skutočnosti, resp. už v konaní urobené skutkové zistenia právne kvalifikuje strana sporu. Právne bezvýznamná bola aj námietka sťažovateľky, že napriek ukončeniu zmluvnej spolupráce naďalej pokračovala v reklamnej podpore značky Krušovice, pretože táto prebiehala bez kontroly žalobkyne, ktorá na nej nemala záujem, a ani nemusela byť v súlade s jej záujmami a požiadavkami. Skutočnosti uvedené v odvolaní sťažovateľky tak neboli spôsobilé spochybniť správnosť skutkových a právnych záverov, ku ktorým dospel okresný súd, a vecnú správnosť napadnutého rozsudku, preto odvolanie sťažovateľky z hľadiska uplatnených odvolacích dôvodov nemožno považovať za opodstatnené. Všetky skutkové zistenia vyplývajúce z obsahu spisu boli riadne uvedené v odôvodnení rozsudku okresného súdu, ktorý sa s podstatnými otázkami v odôvodnení svojho rozhodnutia náležite vysporiadal. Rozhodnutie okresného súdu je dostatočne zrozumiteľne odôvodnené a logicky konzistentné. Krajský súd pre úplnosť dodal, že do práva na spravodlivý súdny proces nepatrí súčasne aj právo účastníka konania (strany), aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi, navrhovaním a hodnotením dôkazov (porovnaj uznesenie ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 252/04 z 31. augusta 2004).

8. Dovolanie sťažovateľky, ktorého prípustnosť vyvodzovala z § 420 písm. f) CSP, ako aj § 421 ods. 1 písm. b) CSP, najvyšší súd (v poradí druhým) uznesením sp. zn. 1Obdo/77/2022 z 21. júna 2023 (doručeným právnemu zástupcovi sťažovateľky 17. augusta 2023) odmietol.

8.1. Pokiaľ sťažovateľka krajskému súdu vytkla, že neočakávane a prekvapivo zásadne zmenil skutkové aj právne posúdenie veci oproti svojmu predchádzajúcemu rozsudku č. k. 31Cob/122/2017-429 z 11. decembra 2018, že sporovým stranám nedal možnosť, aby sa k nečakanej zmene skutkového stavu vyjadrili, a že svoje rozhodnutie náležite neodôvodnil, najvyšší súd po preskúmaní veci uviedol, že žiadne pochybenie krajského súdu zakladajúce porušenie práva sťažovateľky na spravodlivý súdny proces nezistil. Rozsudok krajského súdu, ktorý tvorí jeden organický celok s rozsudkom okresného súdu, najvyšší súd považoval za dostatočne a presvedčivo odôvodnený.

8.2. Ak sťažovateľka tvrdila, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia troch právnych otázok, ktoré v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte neboli vyriešené, a to či je v prípade posudzovania žaloby o vydanie bezdôvodného obohatenia potrebné jednoznačne ustáliť, o ktorú z viacerých zákonných skutkových podstát bezdôvodného obohatenia ide; či ide o bezdôvodné obohatenie v prípade prijatia náhrady na reklamnú investíciu do predpísaného dizajnu exteriéru a interiéru prevádzky v prípadoch, ak dôjde k predčasnemu skončeniu zmluvy, ale takto

vytvorený dizajn ostatne zachovaný, a plní tak dojednaný reklamný účel aj po skončení zmluvy (ak zmluva takýto stav neriešila); a či je predčasné skončenie zmluvy o spolupráci skutočnosťou, ktorá sama osebe bez ďalšieho zakladá vznik bezdôvodného obohatenia adresátovi náhrady na reklamnú investíciu do predpísaného dizajnu exteriéru a interiéru prevádzky, aj v prípade, keď nebolo preukázané, že sa adresát tejto náhrady konkrétne obohatil (keďže ide o reklamu poskytovateľa, a nie adresáta), najvyšší súd dospel k záveru, že sťažovateľka dovolacie dôvody nevymedzila spôsobom uvedeným v § 431 až § 435 CSP [§ 447 písm. f) CSP]. V tejto súvislosti najvyšší súd uviedol, že odpoveď na prvú otázku vyplýva priamo zo zákona, ktorým sa obidva vo veci konajúce súdy riadili, preto nebol dôvod, aby sa ňou zaoberal. Druhá otázka nebola pre rozhodnutie krajského súdu rozhodujúca, keďže sám označil akúkoľvek svojvoľnú činnosť sťažovateľky vykonávanú po skončení zmluvného vzťahu, prípadne i smerujúcu k reklamnej podpore značky Krušovice, avšak prebiehajúcu bez kontroly žalobcu v predmetnej veci za právne bezvýznamnú. Vzhľadom na žalobkyňou uplatnený nárok pre obidva vo veci konajúce súdy bol rozhodujúci záver, že poskytnutie finančných prostriedkov žalobkyňou, resp. jej právnou predchodkyňou sťažovateľke sa týkalo celej vopred zmluvne dohodnutej doby trvania rámcovej zmluvy v znení jej dodatku, no keďže zo strany sťažovateľky došlo k predčasnému ukončeniu zmluvného vzťahu, vznikla jej povinnosť vrátiť žalobkyni pomernú časť tohto plnenia získaného z právneho dôvodu, ktorý odpadol (§ 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Rozhodnutie krajského súdu nezáviselo ani na zodpovedaní tretej otázky nastolenej sťažovateľkou.

II.

Argumentácia sťažovateľky

9. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti [čl. 127 ústavy a § 122 a nasl. zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)] opakovane tvrdí, že krajský súd rozsudkom č. k. 31Cob/82/2020-507 z 30. novembra 2021 neočakávane a prekvapivo zásadne zmenil skutkové aj právne posúdenie veci oproti svojmu predchádzajúcemu rozsudku č. k. 31Cob/122/2017-429 z 11. decembra 2018, že sporovým stranám nedal možnosť, aby sa nečakanej zmene skutkového stavu vyjadrili, a že svoje rozhodnutie náležite neodôvodnil. Podľa názoru sťažovateľky procesné pochybenia krajského súdu nenapravil ani najvyšší súd, ktorý sa jej dovolacou argumentáciu žiadnym spôsobom nezaoberal. Sťažovateľka preto považuje napadnutý rozsudok krajského súdu a napadnuté uznesenie najvyššieho súdu za rozporné s doktrínou legitímnych očakávaní. Najvyššiemu súdu navyše vytýka, že v prejednávanej veci aplikoval procesné normy o dovolaní nesprávne, príliš formalisticky a arbitrárne, čo je ústavne nekonformné.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka porušenia základných práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a jej práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom krajského súdu č. k. 31Cob/82/2020-507 z 30. novembra 2021 (bod 7) a uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1Obdo/77/2022 z 21. júna 2023 (body 8 až 8.2), s ktorými sťažovateľka nesúhlasí a považuje ich za nedostatočne odôvodnené a arbitrárne, v rozpore s princípom legitímnych očakávaní (bod 9).

III.1. K namietanému porušeniu základných práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a jej práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu:

11. Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne, t. j. na princípe subsidiarity. Zmysel a účel subsidiárneho postavenia ústavného súdu pri ochrane základných práv a slobôd spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Právomoc ústavného súdu predstavuje v tomto kontexte *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ku ktorého uplatneniu dôjde až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popretie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu, ktorého právne dôsledky sú premietnuté do § 56 ods. 2 a § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde (IV. ÚS 170/2022, III. ÚS 678/2021, I. ÚS 695/2022).

12. Konaním a rozhodovaním všeobecných súdov je teda ústavný súd oprávnený zaoberať sa len vtedy, ak sa ústavnou sťažnosťou namieta porušenie takých základných práv alebo slobôd, ktorým nebola poskytnutá účinná ochrana. Účinnú ochranu základných práv a slobôd (okrem iného) predstavuje opravný prostriedok, ktorý má fyzická osoba alebo právnická osoba k dispozícii vo vzťahu k tomu základnému právu alebo slobode, ktorých porušenie namieta a ktorý jej umožňuje odstrániť ten stav, v ktorom vidí porušenie svojho základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 36/96).

13. V posudzovanom prípade sťažovateľka podala proti rozsudku krajského súdu (bod 7) mimoriadny opravný prostriedok – dovolanie, v ktorom uplatnila v zásade totožnú argumentáciu ako v ústavnej sťažnosti. Najvyšší súd sa dovolaním sťažovateľky meritórne zaoberal, avšak dospel k záveru, že nie je dôvodné, preto ho odmietol (bod 8).

14. Právomoc najvyššieho súdu na preskúmanie rozsudku krajského súdu v tejto časti vylučuje právomoc ústavného súdu na prerokovanie ústavnej sťažnosti, preto bolo potrebné ústavnú sťažnosť sťažovateľky v tejto časti odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie.

III.2. K namietanému porušeniu základných práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a jej práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu:

15. Vo vzťahu k napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu ústavný súd v prvom rade zdôrazňuje, že otázka posúdenia, či v konkrétnej veci sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí v rámci takého konania do výlučnej právomoci dovolacieho súdu, nie do právomoci ústavného súdu, ktorý nie je alternatívou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov. Je preto vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska

je podmienkou, aby takáto interpretácia nebola svojvoľná alebo formalistická a aby bola čo najstálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010).

16. Ústavný súd tak zamerl svoju pozornosť na to, či najvyšší súd pri rozhodovaní o dovolaní sťažovateľky ústavne akceptovateľným spôsobom vysvetlil dôvody svojho rozhodnutia, a teda či účinky jeho dovolacej právomoci boli zlučiteľné s právom strany sporu na prístup k súdu a súčasne či zo strany najvyššieho súdu došlo k splneniu požiadaviek kladených na náležité odôvodnenie súdneho rozhodnutia, a to so zreteľom na už uvedené východiská a možnosti ústavného prieskumu napadnutého uznesenia.

17. V posudzovanom prípade najvyšší súd v odôvodnení svojho rozhodnutia podrobne opísal priebeh dovtedajšieho súdneho konania (body 1 až 33 napadnutého uznesenia), uviedol dovolacie námietky sťažovateľky (body 34 a 35 napadnutého uznesenia) a nadväzne aj dôvody odmietnutia dovolania sťažovateľky, pri ktorých posudzovaní poukázal na relevantnú judikatúru ústavného súdu týkajúcu sa obsahu práva na spravodlivý proces (body 42 až 55 napadnutého uznesenia). Konštatoval, že krajský súd prevzal okresným súdom zistený skutkový stav, pokiaľ ide o preukázané skutkové okolnosti právne rozhodné pre posúdenie uplatneného nároku žalobkyne na vrátenie časti investície poskytnutej sťažovateľke, a v celom rozsahu si osvojil i jeho právny záver vo veci. V takom prípade nebolo jeho povinnosťou doplňovať, prípadne opakovať dokazovanie a jeho postup je súladný s § 384 CSP. Zo žiadneho právneho predpisu nevyplýva viazanosť senátu odvolacieho súdu právnym názorom vysloveným v skoršom rozhodnutí odvolacieho súdu, v danom prípade ešte aj po zmene všetkých sudcov v senáte a za situácie, že predchádzajúci rozsudok odvolacieho súdu bol najvyšším súdom zrušený pre porušenie § 384 ods. 1 CSP. V opätovnom odvolacom konaní krajský súd správne vychádzal zo skutkového stavu veci zisteného okresným súdom a vec posúdil právne zhodne s okresným súdom bez potreby zopakovať alebo doplniť dokazovanie postupom bez nariadenia odvolacieho pojednávania (§ 385 ods. 1 a contrario CSP). Najvyšší súd sa nestotožnil s názorom sťažovateľky o nečakanej zmene skutkového stavu ani nedostatočnom odôvodnení napadnutého rozsudku krajským súdom, rovnako sa nestotožnil s tvrdením sťažovateľky, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia troch právnych otázok, ktoré v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte neboli vyriešené, s poukazom na to, že pre obidva vo veci konajúce sudy bol rozhodujúci záver, že poskytnutie finančných prostriedkov žalobkyňou, resp. jej právnou predchodkyňou sťažovateľke sa týkalo celej vopred zmluvne dohodnutej doby trvania rámcovej zmluvy v znení jej dodatku, no keďže zo strany sťažovateľky došlo k predčasnému ukončeniu zmluvného vzťahu, vznikla jej povinnosť vrátiť žalobkyňi pomernú časť tohto plnenia získaného z právneho dôvodu, ktorý odpadol (§ 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka).

18. Skutková podstata bezdôvodného obohatenia získaného plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, dopadá na tie prípady, keď v okamžiku poskytnutia plnenia existoval právny dôvod plnenia, ktorý však následne v dôsledku ďalšej právnej skutočnosti stratil svoje právne účinky (odpadol). Okamžikom odpadnutia právneho dôvodu sa poskytnuté plnenie stáva bezdôvodným obohatením. Inštitút bezdôvodného obohatenia vyjadruje totiž zásadu občianskeho práva, že nikto sa nesmie bezdôvodne obohatiť na úkor iného, a pokiaľ k tomu dôjde, je povinný takto získaný prospech vrátiť (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 5 MCdo 17/2009 z 23. novembra 2010).

19. Rozsudok krajského súdu č. k. 31Cob/122/2017-429 z 11. decembra 2018, ktorým rozsudok okresného súdu zmenil tak, že žalobu zamietol (bod 5), nezakladal právny nárok sťažovateľky na úspech v predmetnom obchodnoprávnom spore, pretože uvedený rozsudok krajského súdu najvyšší súd uznesením sp. zn. 1Obdo/57/2019 z 20. mája 2020 zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie (bod 6). Krajský súd v ďalšom, t. j. napadnutom rozsudku jasne uviedol, že z § 391 ods. 2 CSP nevyplýva pre odvolací súd viazanosť jeho vlastným právnym názorom a svoj skorší záväzný právny názor môže zmeniť, pričom poukázal na nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 46/2013 z 3. septembra 2013.

20. Doktrína legitímnych očakávaní nie je absolútna. Ústavný súd už vyslovil (PL. ÚS 12/05), že v súlade s tendenciami príznačnými pre modernú európsku konštitucionalistiku podlieha z hľadiska princípu právnej istoty ochrane aj tzv. legitímne očakávanie (*legitimate expectation, der Vertrauensschutz*), ktoré je užšou kategóriou ako právna istota. Štát, aj keď nekoná retroaktívne alebo nezasiahne do nadobudnutých práv, môže vertikálnym mocenským zásahom, napríklad náhlou, resp. neočakávanou zmenou pravidiel, na ktoré sa adresáti právnych noriem spoliehali, porušiť princíp právneho štátu. Ide o jeden z množstva konkrétnych výrazov princípu materiálneho právneho štátu, v ktorom sú všetci nositelia verejnej moci vrátane parlamentu podriadení ústave a jej princípom. Všeobecný princíp právneho štátu je kľúčový princíp, na ktorom je budovaný celý právny poriadok i celý systém fungovania nášho štátu. Znamená to, že tento princíp sa premieta bez rozdielu do všetkých oblastí spoločenského života. Ústavný súd ako orgán ochrany ústavnosti je povinný rešpektovať rámec právneho štátu, v ktorom je okrem iného garantovaná právna istota vrátane ochrany legálne nadobudnutých práv, ako aj legitímnych očakávaní, a tiež trvácnosť a stabilita právnych noriem, a je zakázaná svojvôľa v činnosti orgánov verejnej moci, parlament z toho nevynímajúc. V dôsledku posunu v nazeraní na ústavné princípy nastal posun aj v smere od formálneho chápania právneho štátu k jeho materiálnemu chápaniu, ku ktorému sa ústavný súd svojou judikatúrou zreteľne prihlásil. Pri formálnom chápaní právneho štátu sa ústavné princípy uplatňujú v limitoch ústavných textov aplikovaných na základe gramatických a formálnologických metód identifikujúcich obsah právnych predpisov. Takýto prístup znamená, že ak ústavný text napr. výslovne neustanovuje, že určité nároky sú neodňateľné, t. j. sú zaručené akoby „len“ zákonnými zárukami, možno potom „legalizovať“ akékoľvek zásahy štátu. Materiálne chápanie právneho štátu takýto prístup vylučuje.

21. *„Materiálny právny štát stojí mimo iného na dôvere občanov v právo a právny poriadok. Podmienkou takejto dôvery je stabilita právneho poriadku a dostatočná miera právnej istoty občanov. Stabilita právneho poriadku a právna istota je ovplyvňovaná nielen legislatívnou činnosťou štátu (tvorbou práva), ale tiež činnosťou štátnych orgánov aplikujúcich právo.“* (rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 2MCdo/1/2015 z 9. marca 2016).

22. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd považuje záver najvyššieho súdu o odmietnutí dovolania sťažovateľky za ústavne konformný a udržateľný. Napadnuté uznesenie najvyššieho súdu nie je zjavne neodôvodnené, pričom zároveň neexistuje žiadna skutočnosť, ktorá by signalizovala svojvoľný postup, resp. svojvoľné závery tohto súdu nemajúce oporu v Civilnom sporovom poriadku (§ 438 a nasl.). Najvyšší súd primeraným spôsobom reagoval na dovolacie námietky sťažovateľky, pričom v okolnostiach prípadu žiadna právna otázka podstatná pre rozhodnutie o merite veci neostala nezodpovedaná.

23. Základné právo na súdnu ochranu nemožno stotožňovať s procesným úspechom, z čoho vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníkov konania (strán sporu) vrátane ich dôvodov a námietok. Procesný postoj účastníka konania (strany sporu) zásadne nemôže bez ďalšieho implikovať povinnosť všeobecného súdu akceptovať jeho návrhy, procesné úkony a obsah opravných prostriedkov a rozhodovať podľa nich. Všeobecný súd je však povinný na tieto procesné úkony primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným poriadkom, a to aj pri rešpektovaní druhu civilného procesu, v ktorom účastník konania (strana sporu) uplatňuje svoje nároky alebo sa bráni proti ich uplatneniu, prípadne štádia civilného procesu (m. m. IV. ÚS 329/04, II. ÚS 106/05, III. ÚS 32/07, III. ÚS 302/09, III. ÚS 75/2010).

24. Medzi uznesením najvyššieho súdu a obsahom základných práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by ústavný súd po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení. Na základe uvedeného ústavnú sťažnosť sťažovateľky v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

25. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľky uvedenými v petite nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 23. mája 2024

Miloš Maďar
predseda senátu